

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
YEREVAN STATE UNIVERSITY

FOREIGN LANGUAGES FOR SPECIAL PURPOSES

№ 5 (14)

YEREVAN STATE UNIVERSITY PRESS
YEREVAN 2017

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐԸ
ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

№ 5 (14)

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 2017

**Recommended by the Scientific Council of the Department
of Romance and Germanic Philology, Yerevan State University,
Republic of Armenia**

- Editor-in-Chief:** **Margarita Apresyan**
Head of ESP Chair N 1, PhD in Linguistics, professor, YSU, RA
- Honourable members of the editorial board:** **Dora Sakayan**
Doctor of Philology, professor, McGill University, Canada
- Svetlana Ter-Minasova**
Doctor of Philology, professor of Moscow State University,
Dean of the Faculty of Foreign Languages,
- Hans Sauer**
Doctor of Philology, Institute of English Philology, Munich
University, Germany
- Charles Hall**
PhD, associate professor of Applied Linguistics, University of
Memphis, USA
- Editorial board:** **Samvel Abrahamyan**
Dean of the Department of Romance and Germanic Philology,
PhD in History, associate professor, YSU, RA
- Jura Gabrielyan**
Doctor of Philology, professor
Head of German Philology Chair, YSU, RA
- Karo Karapetyan**
PhD in Pedagogics, professor, YSU, RA
- Albert Makaryan**
Doctor of Philology, professor, YSU, RA
- Yelena Mkhitarian**
Head of German Languages Chair, PhD, professor, ASPU, RA,
- Hasmik Bagdasaryan**
Head of Romance Philology Chair, PhD, associate professor

Foreign Languages for Special Purposes, Yerevan, Yerevan State University Press, 2017, p. 134.

FLSP international journal, published once a year, is a collection of scientific articles presented by FLSP practitioners inside and out Armenia targeting at professional experience exchange and concurrent development of FLSP methodologies.

Letters and articles for publishing should be sent to the editor-in-chief

E-mail: english@ysu.am, margaret.apresyan@mail.ru

© Apresyan, M. and others, 2017

© YSU press, 2017

**Հրատարակության և երաշխավորել
ԵՊՀ ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի
գիտական խորհուրդը**

Գլխավոր խմբագիր՝

Մարգարիտա Ապրեսյան

ԵՊՀ անգլերեն լեզվի թիվ 1 ամբիոնի վարիչ, բան.
գիտ. թեկն., պրոֆեսոր

**Խմբագրական
խորհրդի**

Դորա Մաքսյան

բան. գիտ. դոկտ., պրոֆեսոր

պատվավոր անդամներ՝

Մթզիլ համալսարան, Մոնրեալ, Կանադա

Սվետլանա Տեր-Մինասովա

Բան. գիտ. դոկտ.,

Մոսկվայի պետական համալսարանի պրոֆեսոր,

Օտար լեզուների ֆակուլտետի դեկան,

Հանս Մաուեր

Բան. գիտ. դոկտ., պրոֆեսոր

Անգլիական բանասիրության ինստիտուտ, Մյունխենի
համալսարան

Չարլզ Հոուլ

բ.գ.թ., կրտսեր պրոֆեսոր, Մեմֆիսի համալսարան, ԱՄՆ

Խմբագրակազմ՝

Մամվել Աբրահամյան

ԵՊՀ ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի
դեկան, պատմ. գիտ. թեկն., դոցենտ

Յուրա Գաբրիելյան

ԵՊՀ գերմանական բանասիրության ամբիոնի վարիչ,

բ.գ.դ., պրոֆեսոր

Կարո Կարապետյան

մանկ. գիտ. թեկն., պրոֆեսոր

Ալբերտ Սակարյան

բ.գ.դ., պրոֆեսոր, ԵՊՀ

Ելենա Մխիթարյան

ՀՊՄՀ գերմանական լեզուների ամբիոնի վարիչ,

բան. գիտ. թեկն., պրոֆեսոր

Հասմիկ Բաղդասարյան

Ռոմանական բանասիրության ամբիոնի վարիչ, բ.գ.թ., դոցենտ

Օտար լեզուները մասնագիտական նպատակների համար, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, 134 էջ:

Գիտական հոդվածների միջազգային ամսագիրը նպատակ ունի հավաքելու և ներկայաց-
նելու Հայաստանի և Հայաստանից դուրս «Օտար լեզուները մասնագիտական նպատակ-
ների համար» (FLSP) ոլորտի մասնագետների կողմից մշակած ժամանակակից մեթոդ-
ները փորձի փոխանակման և դրանց հետագա զարգացման նպատակով:

© Ապրեսյան Մ. և ուրիշ., 2017

© ԵՊՀ հրատ., 2017

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ CONTENTS

Այվազյան Ա.

ԼԵԶՎԱՈՃԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ
ԼԵԶՎՈՒՄ 8

Ապրեսյան Մ., Վանոյան Լ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ՏԵՔՍՏԻ ԺԱՆՐԱՅԻՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ
ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ..... 21

Բաղդասարյան Հ.

ԼԵԶՎԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ԵՎ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՓՈԽԱՌՆՉՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 35

Բեքարյան Ն.

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՏԵՔՍՏԻ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՎ
ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՅՈՒՄ 44

Aghajanyan N.

CONCEPTUAL METAPHORS IN THEORY AND PRACTICE IN
TEACHING ESP TO FUTURE PSYCHOLOGISTS 56

Beschikjan T.

GRAMMATIK IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT 63

Karapetyan R.

THE DYNAMIC (FUNCTIONAL)-EQUIVALENCE THEORY OF
TRANSLATION AND CHOMSKY'S GENERATIVE GRAMMAR..... 72

Ter-Sargsyan L. PRINCIPLES OF LANGUAGE ECONOMY IN E-DISOURSE.....	78
Ter-Sargsyan L., Grigoryan H. CASE STUDY AS AN EFFECTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE FOR STUDENTS OF ECONOMICS AND BUSINESS	86
BOŽENA DŽUGANOVÁ SOME ASPECTS OF MEDICAL ENGLISH TERMINOLOGY	93
Zhang Luping and Liu Lu A STUDY ON THE ENGLISH TRANSLATION OF MARRIAGE LAW FROM THE PERSPECTIVE COMPARATIVE LAW	111

ԼԵԶՎԱՈՃԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ԴԵՐՐ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԼԵԶՎՈՒՄ

ABSTRACT

THE ROLE OF STYLISTIC DEVICES IN LEGAL LANGUAGE

The present article aims at highlighting the stylistic devices in the Language for Law which play an essential role in making the legal discourse more perceptible. Assuming the significance of Legal Language in modern society, we've taken up a research on the legal text, viewing it both as a source of juridical information and as a linguistic unit with its lexical, morphological and syntactic peculiarities.

Key words: *legal discourse, oral and written speech, stylistic device, legal act*

РЕЗЮМЕ

РОЛЬ СТИЛИСТИЧЕСКИХ ПРИЕМОВ В ЯЗЫКЕ ЗАКОНА

В рамках данной статьи исследуется роль стилистических приемов в языке закона, способствующих оптимализации процесса законотворчества. Необходимость изучения языка закона в современной жизни неоспорима, так как именно посредством языка приводится в движение сложный законодательный механизм. Настоящая статья рассматривает юридический текст в двух измерениях: как источник юридической информации, и как языковую единицу, имеющую свои лексические, морфологические и синтаксические особенности.

Ключевые слова: *юридический дискурс, речевые стратегии, стилистический прием, правовой акт*

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Ներկայացվող հոդվածի շրջանակում փորձ է արվում ուսումնասիրել լեզվաոճական հնարքների դերը իրավունքի լեզվում, որը, ըստ նպատակի գերակայության, ունի առանձնահատուկ նշանակություն արդյունավետ և ընկալուչ խոսույթի (դիսկուրսի) կառուցման գործում: Իրավաբանական խոսույթը ներկայացված է և՛ որպես իրավական աղբյուր, և՛ որպես լեզվի բառագիտական, ձևաբանական ու շարահյուսական առանձնահատկություններով լի հոլովույթ:

***Քանալի բառեր՝** իրավաբանական խոսույթ (դիսկուրս), խոսքային ռազմավարություն, լեզվաոճական հնարք, իրավական ակր*

Իրավունքը մի մասնիկն է մարդկանցով լի իրական աշխարհի, ուր մարդիկ ապրում են, շփվում և հաղորդակցվում միմյանց հետ:

Իրավունքն իր ծագամբ սերտորեն փոխկապակցված է լեզվին. այն առարկայանում է լեզվում և ճանաչվում լեզվի միջոցով:

Լեզուն հասարակական հաղորդակցման միջոց է: Առօրյայում մարդիկ փոխադարձ հարաբերություններ են ստեղծում միմյանց հետ և այդ հարաբերությունները, նրանց ամենօրյա կապը անկարելի է առանց լեզվի:

Լեզվի գործառնան միջավայրը մարդկային հասարակությունն է, կրողը՝ այդ հասարակության խոսող և մտածող յուրաքանչյուր անհատ: Հետևաբար՝ լեզուն ճանաչել և հասկանալ կարող է միայն լեզվակիրը: Լեզուն ոչ միայն հաղորդակցման միջոց է, այլ նաև ազգի նկարագիր, աշխարհաճանաչողություն, մտածողություն, հոգեբանություն, կենսափիլիսոփայություն: Պատահական չէ, որ լեզուն եղել է ամենատարբեր գիտությունների ուսումնասիրության առարկա՝ լեզվաբանությունից մինչև իրավագիտություն:

Դեռևս հին ժամանակներից իրավագիտության տեսության մեջ առկա է եղել իրավունքի հաղորդակցման նշանակության իմաստավորման միտումը: Իրավագիտության մեջ իրավունքը սահմանվում է որ-

պես հանրալեզվաբանական հաղորդակցման հատուկ ձև: Իրավունքի հաղորդակցությունը դիտարկվում է որպես հարաբերությունների համակարգ, որի սուբյեկտները իրավական տեղեկատվություն են ստանում իրավական տեքստերի մեկնաբանմամբ և փոխանցում են իրավական տեղեկատվությունը իրավական փաստաթղթերի միջոցով, որոնք ստեղծվում են սեփական պարտավորությունների և իրավունքների իրականացման արդյունքում: Իրավունքի դիտարկումը հաղորդակցման մշակույթի տեսանկյունից ներկայացված է ինչպես լեզվաբանների, այնպես էլ իրավագետների գիտական աշխատություններում՝ նպատակ հետապնդելով մեկնաբանել իրավունքի հաղորդակցման ռճական արտահայտչամիջոցները, ուսումնասիրել իրավունքի և լեզվի պրագմատիկ յուրահատկությունները, ինչպես նաև դրա թեմատիկ և իմաստաբանական պարամետրերը:

Իրավաբանական հաղորդակցման նպատակն է սոցիալական համակարգի հասարակական հարաբերությունների կարգավորումը, որոշակի իրավունքների և պատասխանատվությունների ամրապնդումը, հասարակական կյանքից կամայականության և անվերահսկելիության բացառումը, սոցիալական համակարգի համապատասխանեցման ապահովումը տիրոջ արժեքներին և գաղափարներին: Այսպիսով՝ իրավունքը համարվում է և՛ որպես առանձնահատուկ սոցիալական լեզու, և՛ որպես սոցիալական փոխներագրման բազմակողմանի, համընդհանուր միջոց, որն իրենից ներկայացնում է իրավական հաղորդակցման հաճախակի վերարտադրման գործընթաց (Поляков, 2005):

Իրավագիտական տեքստերի կառուցվածքային և շարահյուսական-տեքմինաբանական առանձնահատկությունները համակարգային պատկերացում չեն տալիս իրավունքի լեզվի հաղորդակցման մասին: Հետևաբար՝ անհրաժեշտ է գործընթացները դիտարկել նաև լեզվի գործունեության ավելի սոցիալական լայն համատեքստում, իսկ ավելի ստույգ՝ խոսույթի (դիսկուրսի) տեսանկյունից: Իրավաբանական լեզվի ռճալեզվական առանձնահատկությունների բացահայտումը համեմա-

տաբար երիտասարդ, սակայն զարգացող ուղղություն է ժամանակակից լեզվաբանության մեջ:

Իրավունքի լեզուն բառային, սինտակտիկ և ոճական միջոցների ամբողջությունն է, որոնց միջոցով ձևավորվում են օրենքներ կամ այլ իրավական ակտեր: Վերջիններիս իրավական պահանջ և ձևական որոշակիություն են հաղորդում լեզվաոճական հնարքները: Ավելին, որոշ լեզվաբաններ բազմիցս հնչեցրել են այն կարծիքը, որ լեզուն, ծառայելով օրենքին, ազդում է նրա լեզվատրամաբանական մտահորիզոնի վրա:

Հատկանշական է, որ ժամանակակից իրավաբանական կոնտեքստում մեծ է լեզվաոճական միջոցների դերը արդյունավետ և ընկալուչ խոսույթի կառուցման գործում, քանի որ լեզվաոճական միջոցները հուզականություն են հաղորդում խոսույթին՝ ուշադրությունը հաճախ շեղելով փոխանցվող իրազեկությունից: Լեզվաոճական տեսանկյունից իրավաբանական խոսույթի **գրավոր** և **բանավոր** ժանրերը ձևակերպվում են պաշտոնական-գործնական ոճի նորմերին համապատասխան:

Բանավոր ժանրը ներառում է իրավաբանական խորհրդատվությունը /legal counseling/, վկաների հարցաքննումը /interrogation of witnesses/, խաչաձև հարցաքննությունը /cross-examination/, մինչդասական քրեական վարույթը /pre-trial criminal proceedings/, դատաքննությունը /trial/, դատական խոսքը /judicial rhetoric, forensic discourse/, երդման բերելը /adjuration, administration of the oath/, դատարանում մեղադրանքի պաշտպանությունը /pursuing a charge at court/ և այլն:

Գրավոր ժանրին են պատկանում՝ *օրենսդրական ակտերը* – կանոնակարգ /the rules of procedure, bye-laws/, հրաման /order/, օրենք /law/, մեղադրական ակտ /indictment/, դատական օրենսգիրք /Judicial Code/ և *գործընթացային ակտերը* – որոշում /judicial award, decisions of court/, վճիռ /civil judgement/, դատավճիռ /verdict, criminal judgement/, ձերբակալման օրդեր (հրաման) /warrant of arrest/, դատական նիստի արձանագրություն /court record(s)/, բողոքարկում /petition of appeal, appeal case/, հակահայց /counterclaim/ և այլն: Այսպիսով՝ իրավաբանական խոսույթը /դիսկուրսը/ դառնում է հետազոտության առարկա և՛ որպես

իրավական աղբյուր, և՛ որպես լեզվի բառագիտական, ձևաբանական, շարահյուսական առանձնահատկություններով լի «ռեսուրսների կենտրոն»:

Թեև իրավագիտությունը և լեզվաբանությունն իրենցից ներկայացնում են գիտական տարբեր ոլորտներ, այնուամենայնիվ տեքստերի ուսումնասիրության ժամանակ միմյանց հետ խիստ փոխկապակցված են: Դա է պատճառը, որ իրավունքի ու լեզվի կապը բազմիցս արծարծվել է ակնավոր լեզվաբանների աշխատություններում: Հայտնի լեզվաբաններ Լ. Վ. Շչերբան և Գ. Օ. Վինոկուրը առաջին անգամ ուշադրություն են դարձրել իրավաբանական փաստաթղթերի լեզվի «պաշտոնական ոճ» հետազոտության արդիականությանը (Шерба, 1974; Винокур, 2009): Այդ ժամանակից ի վեր իրավական տեքստերի լեզուն ուսումնասիրվում է պաշտոնական-գործնական ոճում:

Ոճագիտությունը, ձևավորվելով իբրև անկախ գիտակարգ, ուսումնասիրում է լեզվի ոճական համակարգը, լեզվի յուրաքանչյուր միավորի կիրառման եղանակներն ու արտահայտչական առանձնահատկությունները՝ մշակելով համապատասխան նախադրյալներ խոսքն ավելի արտահայտիչ և պատկերավոր դարձնելու:

Գործառական ոճաբանությունը հիմնվում է լեզվի գործառայթի լեզվահասակացողական բնույթի վրա: Յուրաքանչյուր գործառական ոճ բնութագրվում է լեզվական հնարքների կիրառմամբ: Ըստ Կոթինայի՝ ոճը օբյեկտիվորեն տրված չէ լեզվում, այլ ձևավորվում է խոսքային գործունեության շնորհիվ (Кожина, 1971):

Առանցքային նշանակություն ունի նաև այն փաստը, որ գործառական ոճում բառերի զգալի մասը չեզոք, միջոճային բառեր են, որոնց հիման վրա էլ առանձնանում են ոճին բնորոշ բառապաշարն ու դարձվածաբանությունը: Բոլոր գործառական ոճերի համար քերականական միջոցները ընդհանուր են: Լեզվի քերականությունը մեկն է, սակայն կախված իր կառուցվածքից՝ յուրաքանչյուր գործառական ոճ յուրովի է օգտագործում քերականական կառույցները: Օրինակ՝ պաշտոնական գործառական ոճին բնորոշ են կրավորական, անենթակա նախադասու-

թյունները, գրական ոճում առկա է ֆիքսված շարադասություն, հրապարակախոսական-իրավագիտական ոճին բնորոշ են հռետորական տարրեր և այլն: Նմանատիպ քերականական կառույցների կիրառումը նույնպես հարաբերական է, քանի որ մի գործառական ոճին բնորոշ քերականական կառույցը կարող է կիրառվել մեկ ուրիշում ևս: Այս ամենը հաշվի առնելով՝ հաճախ վերլուծության առարկա են դառնում նախորդ դարաշրջանների օրենսդրական ու գիտական տեքստերի բառագիտական և շարահյուսական առանձնահատկությունները, որոնց հետազոտության արդյունքում եզրակացություն է արվում պաշտոնական-գործնական ոճի կազմավորման և հատկությունների վերաբերյալ:

Նշանավոր լեզվաբանների ուսումնասիրություններում կարելի է հանդիպել ոճի սահմանման տարբեր ձևակերպումներ. օրինակ՝ Չարլզ Բալին գտնում էր, որ ոճը առաջանում է լեզվում եղած տարբեր արտահայտությունների երկրնտրանքից, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի տարբեր արտահայտչական իմաստ (Charles Bally, 1991):

Ըստ Արթուր Շոպենհաուերի՝ ոճը «մտքի կերպարանքն է»: Նա գտնում էր, որ կարևոր չէ, թե ինչ բառեր կրնտրվեն. գրողի ոճը կրում է նրա անհատականությունը (https://is.muni.cz/th/79361/pedf_m/THESIS.pdf):

Մինչդեռ ակնառու լեզվաբան Վինոգրադովը ոճը սահմանում էր իբրև «հասարակայնորեն ճանաչված և գործառությո՞վ պայմանավորված ընտրելու, համատեղելու, կիրառելու մեկ ամբողջական ներքին միասնություն» (Виноградов, 1963):

Հետաքրքիր է նաև Գալպերինի տեսությունը: Ըստ նրա՝ ոճը սահմանվում է իբրև բառային, քերականական և հնչյունական միավորներով փոխկապակցված մի համակարգ, որը ծառայում է որոշակի նպատակի (Гальперин, 1981):

Խոսքի ոճային ուսումնասիրության կարևորագույն արդյունք կարելի է համարել լեզուն՝ իբրև արտահայտությունների հոմանշային համակարգ (Шерба, 1974), բառագիտական տիպաբանական ոճի հիման վրա ստեղծված բառագիտական, բառակազմական, ձևաբանական շարահյուսական միավորները (Виноградов, 1963; Кожина, 1971; և այլն),

ինչպես նաև լեզվական միավորների ձևավորումը՝ սպեցիֆիկ, հարաբերական սպեցիֆիկ և ոչ սպեցիֆիկ կամ չեզոք, որոնց համադրումը սահմանում է գործառական ոճի կառուցվածքային ինքնատիպությունը, ոճի զարգացման ընթացքում լեզվական և արտալեզվական միավորների առանձնացումը (Гиндин, 1974), ոճի հետագա զարգացումը սահմանող երկու միտումների՝ ինտեգրման ու տարբերակման բացահայտումը (Пиголкин, 1972), գրականության լեզվի գործառական ազդեցության հաստատումը նրա քերականական առանձնահատկությունների վրա (Кожина, 1971):

Սահմանումների բազմազանությունը վկայում է այն մասին, որ լեզվաոճական միջոցները դարձել են լեզվաբանական բազմակողմանի ուսումնասիրության առարկա՝ մասնավորապես իրավունքի շրջանակում:

Լեզվի ոճական տարբերակման ուսուցումը տեքստի լեզվաբանական տեսության մեջ առաջ է բերել նոր հիմնադրույթներ: Իմաստին և բովանդակությանը նպատակաուղղված իրավաբանական տեքստերում լեզվական միավորների կազմավորման նոր հնարքներ և նորմեր են հաստատվել: Իրավագիտության մեջ օրենսդրության լեզվական ինքնատիպությունը օրենսդրական ոճագիտության խնդիր է առաջ քաշել, որը լուծվում է իրավունքի ընդհանուր տեսության հայեցակարգային դրույթի սահմաններում: Պաշտոնական-գործնական ոճի տեքստերի առանձնահատկության ուսումնասիրությունն արդիական է դարձել մասնավորապես ընթացակարգային փաստաթղթերում, ինչպես, օրինակ, սոցիալական իրավունքը հարաբերություններ է սահմանում աշխատողների իրավունքներին համապատասխան՝ նախատեսելով որոշակի չափորոշիչներ և ելակետային սկզբունքներ: Ահա այստեղ օգնության են հասնում լեզվական միջոցների ամբողջ ճարտարությունն ու հարստությունը՝ ներկայացված ընթացակարգային, ինստիտուցիոնալ, մտավոր, տարածքային-կարգավիճակային սպեկտորի տեսքով՝ ընդգծելով իրավունքի գերակայության երաշխավորման անհրաժեշտությունը:

Անդրադառնալով տեքստի լեզվաոճական առանձնահատկություններին՝ Ի. Ռ. Գալպերինն իր առջև խնդիր է դնում «նկարագրել և վերլուծել ինտուիտիվ ընկալվող տեքստի տարրերը լեզվաոճական տեսանկյունից՝ ուղենշելով վերջիններիս փոխկապակցվածությունն ու փոխպայմանավորվածությունը, որոնք ապահովում են պրագմատիկ ուղղություն հաղորդակցման գործառույթով»: Տեքստը դիտարկելով որպես լեզվի գրավոր ձև և իրականության գրաֆիկական արտացոլում՝ հետազոտողն առանձնացնում է տեքստի պարտադիր և ոչ պարտադիր (ֆակուլտատիվ) տարրերը որպես լեզվաբանական ուսումնասիրություն: Գալպերինը տեքստի տեղեկատվությունը՝ բովանդակությունը, անվանում է ամբողջության լիարժեքություն, տեքստի հիմնական կատեգորիա և առանձնացնում է տեղեկատվության տեսակներ, որոնց շնորհիվ կարելի է դասակարգել տեքստը, ինչպես, օրինակ, իրավաբանական փաստաթղթերի տեքստերը դիտարկվում են որպես պաշտոնական-գործառական ոճի տեքստեր, իսկ ըստ բնույթի՝ տեղեկատվությունը բաժանվում է ակտերի, պայմանագրերի, բողոքների և այլն (Гальперин, 1981):

Լեզվական նորմերի տիրապետումն առանձնապես կարևորվում է երկլեզվության պայմաններում, քանի որ մայրենի լեզվից բացի օտար լեզուների տիրապետումն իրավագետի համար անհրաժեշտություն է դառնում: Իրավաբաններն իրավունքի լեզվի ուսումնասիրությունները կապում են այնպիսի հասկացությունների հետ, ինչպիսիք են իրավունքի ձևն ու բովանդակությունը, կանոնավոր (նորմատիվ) և անհատական (ինդիվիդուալ) ակտերի տեխնիկան, օրենսդրական գործունեության մոդելավորումը, դատական գործընթացի մշակույթը (խոսքային կուլտուրան):

Սույն մոտեցման ուսումնասիրություններում նոր դեր են խաղում Ա. Ա. Ուշակովի աշխատությունները, որտեղ ուշագրավ է համարվում «Օրենսդրական ոճագիտություն» կոչվող նոր գիտակարգի ստեղծման անհրաժեշտությունը: Այս նոր գիտակարգը վերագրվում է և՛ լեզվաբանությանը, և՛ իրավաբանությանը: Ա. Ա. Ուշակովը օրենսդրական ոճա-

գիտությունը սահմանում է որպես իրավաբանական տեխնիկայի բաղադրիչ մաս, որն ուսումնասիրում է «օրենքի լեզուն որպես հատուկ ոճ, որը կիրառվում է իրավունքի մեջ», և առաջարկում է այն անվանել, այսպես կոչված, «законография» (Ушаков, 1967):

Ա. Ս. Պիգոլկինը նույնպես համամիտ է Ա. Ա. Ուշակովի հետ և կարծում է, որ իրավաբանական տեխնիկան պետք է ուսումնասիրի օրենսդրության հետևյալ հատկանիշները՝ պաշտոնական բնույթ, ձևակերպում, տրամաբանություն, ավարտունություն և շարադրանքի հաջորդականություն, զսպվածություն, զգացմունքային երանգների բացակայություն, հստակություն և այլն (Пиголкин, 1972):

Չժխտելով լեզվի դերն իրավունքի մեջ և նրա գիտական հետազոտության հնարավորությունը՝ Ս. Ս. Ալեքսենը ուշադրություն է դարձնում այն փաստերին, որ օրենսդրական ոճագիտության հիմնախնդիրներն ուսումնասիրելիս «հնարավոր է կիրառել ընդհանուր ոճագիտության, լեզվաբանության, գրականագիտության այնպիսի կատեգորիա, որը միասեռ է, համապատասխան իրավական կատեգորիային և անհրաժեշտ է իրավաբանական կանոնավոր (նորմատիվ) փաստաթղթերն ավելի խորն ըմբռնելու համար»: «Իրավունքի լեզու» հասկացության մեջ նա դիտարկում է երկու ասպեկտ՝ որպես օրենսդրի կամքի արտահայտում իրավունքի լեզուն համարվում է գրական խոսքի ինքնուրույն տեսակ, իսկ որպես հոգևոր մշակույթի տարր՝ լեզուն կենտրոնացնում է իրավական ակտերի ոճի առանձնահատկություններն ու արժեքները, իրավիճակի ձևակերպման հստակությունն ու խստապահանջությունը, ընդհանրացված ձևի մատչելիությունն ու համառոտությունը (Алексеев, 1982):

Ժամանակակից հանրությամբ լեզվական և ոճային առանձնահատկությունների ուսումնասիրումը սահմանվում է նաև դիդակտիկ պատկերացումներով, քանի որ այն ունակ է տեսական անհրաժեշտ հիմնավորվածություն ապահովել թարգմանիչներին իրավունքի ոլորտում կրթելու համար՝ ելնելով իրավաբանական դիսկուրսում գործող տեքստերի առանձնահատկություններից ու հատուկ բառապաշարի միավոր-

ներից: Բացի այդ՝ իրավագիտության ոլորտում կիրառվող իրավական տերմինները դեռևս համակարգային ուսումնասիրության (ֆիքսացիայի) չեն ենթարկվել, ինչը լուրջ բացթողում է համարվում, որը խոչընդոտ է ստեղծում միջմշակութային հաղորդակցության ժամանակ: Դրա հետ մեկտեղ գիտնականների կողմից շեշտվում է տեսական ամուր հիմքի անհրաժեշտությունը, որ ընկած է ազգային և միջազգային հարթություններում տերմինաբանության ունիֆիկացման ու ներդաշնակեցման հիմքում: Այդ իսկ պատճառով բազմիցս լեզվաոճական ուսումնասիրությունների է ենթարկվել իրավաբանական խոսույթը, ելնելով խոսքի՝ որպես կառավարելի և անգիտակցաբար պլանավորվող գործողության ֆակտորից: Ավելին՝ խոսքը նաև համարվում է ռազմավարական գործընթաց, մտածական գործողություն՝ ուղղված որոշակի հաղորդակցման խնդրի հաջող լուծումն ապահովող խոսքային մարտավարական գործողությունների մշակմանն ու իրագործմանը: Օրինակ՝ իրավական ակտերում կիրառվում են նախաբանային /in case of, to commence with, opening the debates, as a primary consideration etc/, վերաբերական /referring to, to remind, don't forget, appealing to etc/, նպատակային /finally, to conclude, summing up etc/, ինչպես նաև հակասական և հակադրական /in direct contradiction, doubtful, illogical, ambiguous, in comparison to, despite the fact that etc/ բառեր և բառակապակցություններ, որոնք, հանդես գալով որպես խոսքային հնարներ, ապահովում են խոսքի ավելի տպավորիչ ու ցայտուն լինելը:

Հարկ է նշել, որ առանձնահատուկ է դիսկուրսի տեսանկյունից խոսքի մեխանիզմների սահմանման վերլուծությունը իրավական ճշմարտության հաստատման գործընթացում: Նման մոտեցման արդյունքում, իրավաբանական խոսույթի վերլուծությունը լեզվաբանության մեջ հաստատված հասկացությունների տեսակետից, թույլ է տալիս նկարագրելու այն որպես կառուցվածքային և կանոնակարգվածության բարձր մակարդակով առանձնացող բազմազանությամբ:

Այսպիսով, իրավունքի ձևի և բովանդակության փիլիսոփայական կատեգորիան վերլուծելիս հետազոտողները հանգում են այն եզրակա-

ցության, որ կանոնավոր (նորմատիվ) ակտերի կատարյալ լեզվական ձևը իրավունքի նորմի գաղափարախոսական ազդեցությունն է: Ճշգրիտ խոսքային ռազմավարության խոչընդոտ կարող են դառնալ իրավական ակտում առկա մակերեսային դատողությունները, անբավարար փաստերի առկայությունը, մեկնաբանվող շարադրանքի անորոշությունը, խոսքի նպատակաուղղվածության բացակայությունը, ոչ հստակ տրամաբանական երանգավորումները և այլն:

Հիրավի, դժվար թե գտնվի հասարակական գործունեության մեկ այլ ոլորտ, որտեղ բառի սխալ կամ անտեղի գործածությունը, սխալ կառուցված արտահայտությունը, իմաստի և տեքստային ըմբռնման հակասությունն ունենա ավելի խնդրահարույց և անասելի հետևանքներ, քան իրավունքի ոլորտն է (Алексеев, 1982):

Ուստի՝ իրավաբանական ակտերի ձևի և բովանդակության գնահատման ժամանակ ոչ մի իրավաբան չի կարող անտեսել տեքստի վերոհիշյալ լեզվաճանկան առանձնահատկությունները, քանի որ իրավական ակտի բովանդակության և ակտի միջև ցանկացած անհամապատասխանություն, ցանկացած հակասություն կարող է լինել ակտի ոչ նպատակաուղղված գործողության պատճառ և արդյունքում հանգեցնել զրոյական կամ բացասական արդյունքի: Դիպուկ է մեջբերել ԱՄՆ-ի Գերագույն դատարանի նախկին դատավոր Վ. Օ. Դուգլասի խոսքերը. «Միայն ճշգրիտ լեզու կիրառելով կարող են ջրերը մնալ մաքուր և չաղտոտված՝ հնարավորություն տալով արդարադատության ընթացքին գերծ մնալ խեղաթյուրումներից և մոլորեցումներից» (Burton, 1999):

Ուսումնասիրելով լեզվաճանկան հնարքների դերը իրավունքի լեզվում եզրահանգում ենք՝ լեզուն և իրավունքը անքակտելիորեն կապված են միմյանց. իրավունքը առարկայանում է լեզվի միջոցով, իսկ լեզվին իրավական պահանջ հաղորդում են լեզվաճանկան միջոցները: Վերջիններս ծառայում են ոչ միայն կանոնակարգված մտքերի ձևավորմանը, այլև դրանց հաղորդմանը կամ արտահայտմանը, որոնք ունեն հույժ կարևոր նշանակություն իրավագիտության ոլորտում: Այս ամենը վկայում է այն մասին, որ իրավունքի լեզուն համարվում է իրավագիտու-

թյան հենարանը, որով ստեղծվում են կանոնակարգեր, օրենքներ, սահմանադրություններ, օրենսգրքեր և այլ իրավական ակտեր՝ սահմանելով վարքագծի պարտադիր կանոններ իրավահարաբերության բոլոր կողմերի համար:

Ամփոփելով կարելի է փաստել՝ իրավունքի լեզուն սովորաբար կարծրատիպային է, իրավագիտական խոսույթը՝ մշակութափոփոխ, իրավունքի լեզվին հատուկ են բազմիմաստությունը և հոմանշությունը, իսկ իրավագիտական տեքստերն ունեն հատուկ պրագմատիկ կարգավիճակ, որոնք առավել խորը ուսումնասիրության կարիք ունեն:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Burton W. C.** (1999), *Legal Thesaurus* (third edition), New Library Reference USA, p.6
2. **Charles Bally** (1991), *Charles Bally and Pragmatics*, The Johns Hopkins University Press, Switzerland.
3. **Lawrence M. Solan & Peter M. Tiersma** (2012), *The Oxford Handbook of Language & Law*, Brooklyn Law School Publication.
4. **Алексеев С.С.** (1982), *Общая теория права: В 2-х т.* -М.: Юрид. лит., Т. 2, с. 285.
5. **Виноградов В.В.** (1963), *Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика.* -М.: Изд-во АН СССР, -с. 94
6. **Винокур** (2009), «Закономерности стилистического использования языковых единиц». -2-е изд. - Либроком.
7. **Гальперин И.Р.** (1981), *Текст как объект лингвистического исследования.* М.:Наука, 139 с.
8. **Гиндин, С. И.** (1977), *Советская лингвистика текста: Некоторые проблемы и результаты /1948-1975/ .* -Изв. АН СССР. Сер. Лит. И яз., т. 36, Н 4, с. 38-361.
9. **Бондарко А. В.** (1971), *Грамматическая категория и контекст.* - Л.: *Наука*, 1971. - 115 с.; Ильенко С. Г.
10. **Кожина М. Н.** (1979), *Соотношение стилистики и лингвистики текста.*— Науч. докл.высш. школы. Филол. науки, N5, с. 62-68.
11. **Юрий Поляков** (2005), *От А до Я. Самая полная энциклопедия афоризмов, мыслей и цитат*, Москва.

12. **Ушаков А .А.** (1968), Очерки советской законодательной стилистики: Учеб.пособие. Ч. I. - Пермь, 1967. - 206 с.; его же. Язык советского закона: Исторические заметки. - Рус.речь, 1968, № I, с. 40-43.
13. **Пиголкин А.С.** (1972), Основные особенности языка законодательства как особого стиля литературной речи. - В кн.: Уч. зап. ВНИИ сов. законодательства, вып. 26, с. 3-31.
14. <http://www.juridicainternational.eu/index.php?id=12456>
15. https://is.muni.cz/th/79361/pedf_m/THESIS.pdf
16. <https://tipsforlawyers.com/legalese/>